

Herstel en restauratie van de schitterendste kroonluchters

KRISTALLEN LICHTPUNTJES

DE STRAK AFGEWERKTE EN EIGENTIJD INGERICHTE JAREVIJFTIGWONING VAN ANNA EN ERWIN VAN ELTEREN BEWIJST EENS TE MEER DAT KROONLUCHTERS NIET PER SE EEN RIJK GEORNAMENTEERD PLAFOND BEHOEVEN OM MOOI AF TE STEKEN. IN HUN WOONVERTREKKEN, TEVENS DE SHOWROOM VAN HUN KROONLUCHTERGALERIE, KOMEN DE LICHTKUNSTWERKEN VOLOP TOT HUN RECHT. 'ELK KRISTAL IS MET VAKMANSCHAP GEVORMD, (FACET)GESLEPEN EN MET HET OOG OP EEN PERFECTE LICHTSCHITTERING GEPLAATST.'

Tekst | Didier van Det Fotografie | Otto Kalkhoven

'Geslepen kristallen vergroten de lichtopbrengst'

Kroonluchters waren in vroeger tijden naast mooi ook functioneel. 'Toen er nog geen elektriciteit bestond, werden vertrekken met kaarsen verlicht. De geslepen kristallen van de kroonluchters braken en versterkten de lichtpunten; met spiegels probeerde men de lichtopbrengst zoveel mogelijk te vergroten.' Anna is in haar element als ze over kroonluchters vertelt, een onderwerp waar ze overduidelijk veel van afweet. Ze heeft de afgelopen jaren uit zo'n beetje alle windstreken relevante literatuur en oude catalogi weten te bemachtigen.

Koninklijk

'De oorsprong van de eerste kristallen kroonluchters ligt in Italië, aan het einde van de zestiende eeuw. Ze waren vervaardigd voor het koninklijk huis aldaar', vertelt Anna. Het was tijdens de nabloe van de renaissance en het voorzichtige begin van de barok. Festiviteiten verplaatsten zich van buiten naar binnen en van de dag naar de avond (en nacht). De prachtige zalen van de paleizen moesten niet alleen verlicht, maar ook versierd worden. Gelukkig kon de toenmalige techniek hieraan voldoen. 'Het niveau van glas-, bergkristal

en metaalbewerking was hoog en doordat gildes onderling steeds meer gingen samenwerken werd de basis van de kroonluchterindustrie gelegd.

Het belangrijkste land voor de verdere ontwikkeling van kristallen kroonluchters was Frankrijk, tijdens de regeerperiode van Lodewijk XIV. Vanwege de nauwe familiebetrekkingen van regerende huizen en een levendige handel hebben vele kroonluchters hun weg uit Italië naar Frankrijk gevonden. Ook het Franse koningshuis, dat eveneens in de ban raakte van het nieuwe fenomeen, liet zijn paleizen in rap tempo voorzien van kroonluchters en spiegels. En natuurlijk gold: hoe belangrijker de zaal hoe mooier en groter de lichtinstallaties. Tot aan de elektrificatie bleven kroonluchters vooral voorbehouden aan de welgestelden. Pas toen de productie begin twintigste eeuw goed op gang kwam, werden ze voor een groter deel van de bevolking betaalbaar.'

Duizend kilometer

Ruim vier jaar geleden zei Anna haar baan in de werving en selectiebranche op om zich fulltime op haar passie te storten:

Boven | De collectie antieke spiegels vormt een uitstekende aanvulling op de kroonluchters. De spiegels dateren uit de achttiende en negentiende eeuw en zijn afkomstig uit Frankrijk. Rechtsboven | Alle draadjes waaraan de kristallen zijn opgehangen worden door Anna zorgvuldig vervangen door nieuwe messing draden. Vaak zijn de oude draadjes in de loop der tijd broos geworden waardoor de kans op een breuk groot is. Rechts | Met engelengeduld hangt Anna het 'behangsel' weer op haar plaats. Een secuur werkje. Vooraf maakt ze foto's van de originele kroonluchter, zodat ze precies weet welke kristallen waar moeten worden aangebracht.

De kroonluchter ontleed

Kroonluchters bestaan uit een 'frame' en het 'behang'.

Frame:

- 1) Middenstang, soms bekleed met siervazen
- 2) Onderplaat als basis voor de armen. Bij de oude kroonluchters is de onderplaat en zijn armen genummerd.
- 3) Ster met armen. Deze bevinden zich vaak tussen de siervazen.
- 4) Cups met schotels. Deze dienden als opvang voor het kaarsenvet.
- 5) Kroon

Behang:

- 6) Poignard, veelal facetgeslepen
- 7) Pendants of pegels. De wijze van slijpen bepaalt het lightspectrum
- 8) Rozet, vaak bloem- of stervormig
- 9) Ketting
- 10) (facet)geslepen bol, geblazen of massief.

het vinden, herstellen en verkopen van oude en antieke kroonluchters. Ook voor Erwin is het inmiddels een fulltime baan geworden. 'Wat begon als een privéaankoop van een Franse kroonluchter op een marktje in België, is uitgegroeid tot een volwaardig bedrijf', aldus Erwin die zijn technische achtergrond hiervoor uitstekend kan gebruiken. 'Na de eerste aankoop volgde een tweede, toen een derde en vierde, tot er geleidelijk een kleine verzameling ontstond. We vatten toen het idee op een online-verkoop te starten.'

Inmiddels vinden Anna en Erwin hun kroonluchters al lang niet meer op antiekmarkten, maar rijden ze soms wel duizend kilometer voor een bijzonder exemplaar. 'We kopen en verkopen alleen kroonluchters die in goede en nog in de originele staat verkeren.'

Atelier

Een fraaie ruimte achter het huis dient als atelier waar Anna en Erwin de kroonluchters herstellen. Ook hier hangen de mooiste exemplaren, de een weer flonkerend als nieuw, de ander geduldig wachtend op herstel. Op de werkbank liggen, strak in het gelid, alle kristallen onderdelen van een 'Franse girandole', met zorg schoongemaakt. Het frame reinigde Erwin al eerder waarna hij het weer opbouwde. Het oude patina is daarbij niet aangetast. Zorgvuldig plaatst Anna een ketting van kristallen terug aan de lamp. Met een klein tangetje vormt ze een mooie krul in het messingdraad, een geduldwerkje. 'In ons atelier worden alleen de strikt noodzakelijke restauraties uitgevoerd', licht Anna toe. 'Erwin vervangt de elektrische bedrading en zet nieuwe fittingen en kaarshulsjes. Om veiligheidsredenen doen we dit standaard bij iedere elektrische lamp. Daarnaast vernieuwen we de draadjes waaraan de kristallen hangen. Uit ervaring weten we dat de oude draadjes vaak broos zijn geworden waardoor de kans op breuk en beschadiging groot is.'

Lot uit de loterij

Van elke nieuwe aanwinst maken Anna en Erwin op de plek van herkomst uitgebreid foto's. Vervolgens wordt de lamp per onderdeel ontmanteld en voorzichtig klaargemaakt voor transport. Hun bus is hiertoe uitgerust met een speciaal rek. De mooiste kroonluchter die de twee tot nu toe verwierven was een vuurvergulde Franse kroonluchter uit 1750 uit Bordeaux. 'Hij was in supergoede staat en helemaal compleet, een lot uit de loterij', vertelt Anna. 'Het is een prettig idee om te weten dat dit exemplaar een prachtige bestemming heeft gekregen.' ■

Naast kroonluchters vindt u in het Eindhovense atelier van Anna en Erwin van Elteren ook antieke en oude spiegels, lantaarns, kandelaars en staande lampen. De showroom is alleen te bezoeken op afspraak. Meer informatie vindt u op www.kroonluchtergalerie.com

Op deze site houdt Anna een blog bij van de reizen die zij samen met Erwin maakt om kroonluchters op te halen, te bestuderen of te bewonderen. Een aanrader!

Ken uw kroonluchter

1) Italiaanse kroonluchter

De bakermat van kroonluchter met kristal- of glashangers ligt in Italië. Tot de vroegste types behoort de zeventiende-eeuwse Parelkroonluchter, waarbij de met kettingen behangen metalen armatuur is bedekt met facetgeslepen parels van bergkristal. Dit type kroonluchter werd tot in de vorige eeuw gemaakt, waarbij parels van bergkristal werden vervangen door glas.

2) Franse Kroonluchter

De eerste Franse kroonluchter stamt uit de zeventiende eeuw. Karakteristiek voor dit type is een bronzen of messing frame. Deze kan verguld of vernikkeld zijn. De kroonluchter bestaat uit een metalen plaat waaraan armen zijn gemonteerd. Deze armen zijn met kristallen hangers/pendants

behangen. De middenstang is voorzien van één of meerdere glazen siervazen, mogelijk onderbroken door metalen sterren met armen waaraan kristallen hangen. De afsluiting is een kroon behangen met kristallen. De cups met schotels zijn van messing, of brons.

3) Maria Theresia

Een belangrijke stap in de ontwikkeling van kristallen kroonluchters waren de in Bohemen gevonden 'Maria Theresia' kroonluchters. Voor het eerst geproduceerd circa 1740, voor de kroning van Maria Theresia, koningin van Bohemen (1740-1780). Kenmerkend is het goudkleurige metalen platte frame, tweezijdig bedekt met glazen stroken en vastgezet met bloemrozetten. Aan de armen bungelen glazen of

kristallen pegels. Onderaan hangt een (geslepen) glazen bol. In het midden van de kroonluchter bevindt zich een siervas of extra lichtpunt.

4) Zakkroonluchter

De zakkroonluchter (sac à perle) stamt uit het midden van de achttiende eeuw. Kenmerkend voor dit type is een centrale ring van messing of brons waaraan kettingen van geslepen parels van glas of kleine kristallen zijn gemonteerd. Deze kettingen lopen naar de bovenkant van de lamp waar zich een kleine kroon bevindt. Vanaf de centrale ring lopen de kettingen naar de onderkant van de lamp naar een kleine ring zodat zich een 'zak' vormt. Rondom de ring kunnen armen zijn gemonteerd met lichtpunten.

*Elk kristal is met het oog op een perfecte
lichtschittering geplaatst*